

חוברת זו עוסקת בפרשנים, בפרשנות ובספרות. פותח את החוברת מאמרו של כרמיאל כהן על האופן שבו קשר ר' לוי בן גרשום (רלב"ג, פרוכנס 1288-1344) בין תורה שבכתב לתורה שבעל-פה. הרלב"ג יצר באופן חריג שיטה חלופית למידות שהתורה נדרשת בהן. נראה שהדבר היה קשור להשקפתו השכלית והרציונלית, שבגללה ראה חובה לעצמו להחליף את הדרך שלא נראתה הגיונית בעיניו בדרך טובה ממנה. ייתכן גם שהחלפת השיטה נולדה כתגובה על טענותיהם של הנוצרים כנגד התלמוד.

הרב ד"ר כרמיאל כהן מלמד בחוג לתלמוד באוניברסיטה העברית בירושלים ובמכון 'מעליות', מעלה-אדומים.

מאמרו של גלעד ששון עוסק בפער שבין הסיפור התלמודי על דוד ואביגיל לבין מקורו המקראי. בסיפור התלמודי אביגיל מפתה את דוד, והוא מבקש לשכב עמה, דבר שאין לו אחיזה בכתובים. שניים מחכמי המזרח, ר' דוד בן שלמה אבן זמרא (הרדב"ז) ור' לוי בן חביב (הרלב"ח), ביקשו בתשובותיהם להתמודד עם פער זה. שני החכמים בחרו ללכת בדרך הפרשנות האפולוגטית, ובתוך כך ניסו להסביר את הקשר שבין היצירה החז"לית למקרא.

ד"ר גלעד ששון מלמד במחלקה לתלמוד באוניברסיטת בראילן.

מאמרו של משה רחימי בוחן את השתקפות האקטואליה בתקופת הרנסנס בפירושו של ר' עובדיה ספורנו לתורה (איטליה, 1470-1550) ואת מידת השפעתה של האקטואליה על הפירוש. בפירושו נגע ספורנו במציאות של יהודי איטליה בזמנו – הלכי הרוח בקרבם ובעיות חברתיות ורוחניות שהעסיקו אותם – וביקר אותה. מטרת חיבורו הייתה חינוכית בעיקרה, ולשם השגתה רמז למציאות ימיו המשתקפת בפסוקי התורה, וביקש להעביר באמצעותם את מסריו ותוכחותיו הסמויים. ספורנו ניסה להשיק את תוכן הפירוש וסגנונו לעולם האקטואליה

והראליה של קוראיו, כדי שחיבורו יהיה קריא לקהל ורלוונטי לעולמם. לשם כך וכדי להתקבל על לב קוראיו ולהשיג את מטרתו החינוכיות הוא העדיף סגנון של אמירות סמויות, בהנחה שאמירות גלויות ובוטות עלולות לגרום לריחוק ולדחייה של הפירוש.

הרב ד"ר משה רחימי הוא דקן מכללת 'אורות' ומרצה לתנ"ך.

רות ביתן-כהן מציגה שני פייטנים ילידי אלג'יריה, בני המאה השמונה עשרה והתשע עשרה: ר' עמרם עמאר (אלג'יר) ור' נתן ג'יאן (תלמסאן). בין הפייטנים שררו יחסי רעות וידידות, והם החליפו ביניהם איגרות ודברי שיר. אך היו ביחסיהם עליות ומורדות. ביטוי לנתק וליחסים עכורים ששררו בין השניים בתקופה מסוימת אנו מוצאים בשני פיוטים: 'עמית בתורה' מאת ר' עמרם עמאר ו'נורא כי עמרם' מאת ר' נתן ג'יאן. קריאת הפיוטים לעומקם מפגישה את הקורא עם שני הרבדים השזורים בהם בוירטואוזיות: פיוטי גלות וגאולה שיש בהם הצצה לאירועים בחייהם של הפייטנים.

רות ביתן-כהן היא תלמידת מחקר במחלקה לספרות עם ישראל באוניברסיטת בר-אילן.

מאמרו של יוסף טובי דן בתגובות השונות של הרוב היהודי שבצפון תוניסיה ושל המיעוט היהודי בדרום המדינה על התפתחויות מדיניות וחברתיות שחלו בה מאמצע המאה התשע עשרה ואילך. השאיפה לידע ולספרות חילונית בקהילות הצפון הביאה להתרבות עצומה של הפרסומים הנדפסים בערבית-יהודית, שהייתה השפה השגורה ביותר בפי יהודי תוניסיה. התפתחות זו נעצרה כמעט לחלוטין בצפון תוניסיה עם השתלטות הצרפתית בחברה היהודית, מאחר שלאמתו של דבר רוב יהודי תוניסיה לא ראו עצמם חלק מן האוכלוסייה המוסלמית דוברת הערבית.

פרופ' יוסף טובי הוא פרופ' אמריטוס בחוג לספרות עברית והשוואתית באוניברסיטת חיפה.

ב"תרגומי המקרא ליוונית-יהודית קיימת מציגה נדירה של הדים מתרגום השבעים – יצירה ספרותית של היהדות ההלניסטית מהמאות הראשונות לסה"נ – ושל עקבות של תרגומים ארמיים ושל פרשנות חז"ל. יחד אתם מתמזגות למקשה אחת עדויות על פרשנות יהודית מימי הביניים: טוביה בן אליעזר, רש"י, רד"ק, אבן עזרא ועוד. מחקרה של שפרה שנול סוקר את תולדות מחקרם של התרגומים היווניים-היהודיים, מציג לראשונה אפיונים לשוניים שלהם, בוחן את מקורותיהם ומעלה שאלות מפתח להמשך מחקרם.

ד"ר שפרה שנול היא חוקרת עצמאית של התרבות והלשון של יהודי יוון.

במדור 'דמויות' מציג אלכסנדר ניקוליץ' את דמותו של סבו קאלמי ברוך. במדור 'תעודה' ד"ר ירון בן-נאה מפרסם שטר הסכמות של קהילת לדיסה משנת תר"א (1841), פרופ' משה אורפלי מביא איגרת של ר' רפאל יעקב מטאלון מירושלים אל קהילת רגוזה, וד"ר יעקב גלר מציג תעודה בעניין החכם באשי, הרב הכולל של יהודי נסיכויות מולדובה וואלאכיה. עוד בחוברת ביקורת של פרופ' דניאל י' לסקר מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב על ספרים חדשים בחקר הקראות, ביקורת של ד"ר אורית רמון על ספרה של דפנה יזרעאל על הקהילה היהודית בגאורגיה, ביקורת של פרופ' יוסף שטרית על ספרו של יצחק אבישור על השרח החלבי לתורה וביקורת של פרופ' שמואל מורה מהאוניברסיטה העברית בירושלים על מחקריו של לב חקק על ספרות יהודי בבל.

יצירתו של אילן אוורבוך, 'נמרוד / הספרייה', שהופיעה על עטיפת גליון 129 של פעמים, צולמה בבית האמנים בירושלים במסגרת התערוכה 'הנמרודים החדשים' שאצר גדעון עפרת. מערכת פעמים מבקשת להודות לבית האמנים על שיתוף הפעולה.